

სავალდებულო უბედური შემთხვევის დაზღვევის როლი ბიზნესში

ლევან გრიგალაშვილი
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
სტუ პროფესორი

შორენა მიმინოშვილი
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

უბედური შემთხვევის დაზღვევის ბაზრის განვითარება ცხოვრების საბაზრო რიტმიდან გამომდინარე აუცილებელ პროდუქტად იქცა.

სახელმწიფო ხელისუფლების, სადაზღვევო ინდუსტრიის და ბიზნესის საქმიანობის რეგულირება უბედური შემთხვევის სფეროში და მასთან დაკავშირებული ეკონომიკურ-ორგანიზაციული ურთიერთობები მნიშვნელოვანი ფაქტორებია როგორც სადაზღვევო ბიზნესის განვითარებისათვის, ასევე ქვეყნის მოსახლეობისათვის, როგორც დაცულობის შეგრძნების და ფინანსური გარანტია. ბიზნეს გაერთიანებისა და სადაზღვევო კომპანიების წარმომადგენლებმა მზაობა გამოთქვეს ამ მიმართულებით, რის შედეგადაც დამსაქმებელი მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიან სამუშაოებზე მუშაობის პერიოდში დასაქმებულ ადამიანებს უბედური შემთხვევისაგან საკუთარი ხარჯებით აზღვევს;

დაზღვევის სახეობებისა და პირობების შესახებ მნიშვნელოვანია, საზოგადოებისათვის სწორი და დროული ინფორმაციის მიწოდება და მოსახლეობის ინფორმირების დონის ამაღლება. სახელმწიფომ და მზღვეველთა კავშირებმა აუცილებელია აამაღლონ კონტროლი სადაზღვევო კომპანიების საქმიანობაზე: კლიენტების წინაშე მათი ვალდებულებების შესრულების მხრივ,

რათა თავიდან აცილებულ იქნას სადაზღვევო თაღლითობა. ხოლო თავის მხრივ სახელმწიფო ორგანოებმა უფრო მეტი ყურადღება უნდა მიაქციონ მოსახლეობის სადაზღვევო კულტურის განვითარებას. მოსახლეობა უნდა იყოს გათვითცნობიერებული, რათა მოახდინოს საკუთარი მომავლის პროგნოზირება;

საკვანძო სიტყვები: სავალდებულო დაზღვევა, უბედური შემთხვევა, დასაქმებული, სადაზღვევო ბიზნესი

ძირითადი ტექსტი

სწორი, გამართული და მოსახლეობის საჭიროებაზე მორგებული სავალდებულო სადაზღვევო პროდუქტები ის ინსტრუმენტია, რომელიც იცავს მოსახლეობას შესაძლო ფინანსური ზარალისგან და ეკონომიური ცხოვრებაშიც აქტიურად მონაწილეობს. ბოლო პერიოდში გახშირებული უბედური შემთხვევების შედეგად დაზიანების ფაქტების გამო, სახელმწიფომ აიღო ვალდებულება, მაქსიმალურად შეექმნა ისეთი სტიმულები, რომლებიც დაიცავს მოქალაქეებს უბედური შემთხვევებისგან მიყენებული ზიანისგან. სწორედ ასეთი მექანიზმია უბედური შემთხვევის სავალდებულო დაზღვევის სახეობის ამოქმედება.

დაზღვევის სავალდებულო და ნებაყოფლობით ფორმებს განასხვავებენ შემდეგი პრინციპები: კანონმდებლობითი რეგულირება და ნებაყოფლობითი საწყისები, გავრცელების არეალი, მოქმედების პერიოდი, სადაზღვევო გადასახადების შეტანისა და ზარალის ანაზღაურების წესები.

სავალდებულო დაზღვევა დგინდება კანონით, რომელიც ითვალისწინებს:

- სავალდებულო დაზღვევას დაქვემდებარებული ობიექტების(ბიზნეს სფერო) ჩამონათვალს;
- სადაზღვევო პასუხისმგებლობის მოცულობას;
- სადაზღვევო უზრუნველყოფის დონეს ან მოცულობას;
- სატარიფო განაკვეთების დადგენის წესებს;
- სადაზღვევო გადახდების შესატანის პერიოდულობას;
- მზღვეველის, დამზღვევის და დაზღვეულების ძირითად უფლებებს.

ყოველწლიურად ხდება ქვეყანაში დაზღვეული ობიექტების რეგისტრაცია, რომლებსაც კანონი ავალდებულებს და ეკონომიკური საქმიანობის რეესტრის მიხედვით ავტომატურად ჩაერთვებიან სავალდებულო დაზღვევის სფეროში.

სავალდებულო დაზღვევისას მოქმედებენ სრულად მოცვის, ავტომატურობის, სადაზღვევო ანაზღაურების ნორმების პრინციპები. თუმცა მას გააჩნია მკაცრად განსაზღვრული შეთანხმებული ვადა და მთლიანად არის დამოკიდებული სადაზღვევო შენატანის გადახდაზე;

დამსაქმებელს დასაქმებული ადამიანების უბედური შემთხვევის დაზღვევის შეძენა შეუძლია ნებაყოფლობით იმ სადაზღვევო კომპანიებში, რომლებიც გაყიდვიან აღნიშნულ პროდუქტს და ვინც შესთავაზებს დაზღვევის ყველაზე კარგ პირობებს. კონკრეტული პირობები რეგულირდება დამზღვეველის მიერ შემუშავებული წესით.

დღეისათვის უბედური შემთხვევის დაზღვევის არსებული პირობები შემუშავებულია მისი ჩატარების მრავალწლიანი პრაქტიკით, საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებით. ისინი მუდმივად განიცდიან სრულყოფას დაზღვეულის ინტერესების სულ უფრო სრულად დაკმაყოფილების მიზნით. სადაზღვევო ბაზრის განვითარება და კონკურენცია ქმნის ხელსაყრელ პირობებს დაზღვევის არსებული პირობების განვითარებისთვის.

მინიმალური პირობები სადაზღვევო პროდუქტის შეფასებისა და სადაზღვევო ანაზღაურების შესახებ უნდა იქნას მიღებული შეთანხმებით. საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის, ბიზნეს გაერთიანებისა, სადაზღვევო კომპანიების წარმომადგენლები, დამსაქმებელთა ასოციაცია და სამინისტროს წარმომადგენლები სადაზღვევო პაკეტის ფასისა და ასანაზღაურებელი ზარალის ლიმიტის დაწესებას და კონკრეტული სტანდარტების შემოღებას ცდილობენ. ბაზარი კი ამას თავად არეგულირებს. დამსაქმებლებს უბედური შემთხვევის დაზღვევა ჯანმრთელობის დაზღვევაზე ბევრად იაფი უჯდება. ლიმიტის ოდენობა კი წლიური ხელფასის რაოდენო-

ბით ისაზღვრება.

მთლიანობაში, შრომის უსაფრთხოება ესაა კომპლექსური სისტემა, რომელიც არაერთი კომპონენტისაგან შედგება და შრომის ინსპექცია ამ კომპონენტებს შორის მხოლოდ ერთ-ერთია; გამართული სისტემის ფუნქციონირებისათვის კი კრიტიკული მნიშვნელობა აქვს შესაბამის საგანმანათლებლო პროგრამებს, ტექნოლოგიებს, დასაქმებულების კვალიფიკაციას, ჯანდაცვის სისტემას, შრომის კულტურას და, რასაკვირველია, ბიზნესის ჩართულობას ამ ყველაფერში. ყველა კომპონენტის, გამართულ მუშაობას შეუძლია რისკებისა და ფატალური შემთხვევების შემცირება. სამწუხაროდ, მხოლოდ შემცირება და არა განულება.

ადამიანები, რომლებიც ყოველდღიურ რეჟიმში მუშაობენ სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საფრთხის შემცველ სამუშაო ადგილებზე, ისინი აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ პრობლემების გადაწყვეტის გზების ძიებაში; შრომის ინსპექციის აღდგენამ შესაძლოა გარკვეულ პროგრესს მისცეს ბოძი იმ თვალსაზრისით, რომ კიდევ უფრო ნათლად გაიწეროს და განისაზღვროს პასუხისმგებლობის საზღვრები, როგორც სახელმწიფოსა და ბიზნესისათვის, ასევე დასაქმებულებისათვისაც.

მაღალი რისკის შემცველი სამუშაო ადგილებში: ქარხანა, მაღარო, მშენებლობა, ქიმიური მრეწველობა, სადაც ადამიანების სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას, როგორც წესი საფრთხე ემუქრება, დიდი მნიშვნელობა აქვს პასუხისმგებლობის ზომასა და პრევენციის მეთოდების გათვალისწინებას. დამსაქმებელი ვალდებულია მიიმე, მავნე და საშიშპირობებიან სამუშაოებზე დასაქმებულის უბედური შემთხვევა დააზღვიოს თავისი სახსრებით.

უბედური შემთხვევა განეკუთვნება სოციალურ პრობლემას, სადაც აქცენტი კეთდება კატასტროფების სოციალურ კონტექსტზე, სოციალურ პროცესებსა და სტრუქტურებზე. რისკი არის მოსალოდნელი საფრთხის შესაძლო გარემოებები, რომელსაც მოჰყვება სოციალური ან მატერიალური დანაკარგები,

რისკისთვის დამახასიათებელია მოულოდნელობა და სახიფათო სიტუაციის უცაბედობა.

სავალდებულო (კანონით) სოციალური დაზღვევა წარმოადგენს ეკონომიურად აქტიური მოსახლეობის სოციალური დაცვის ინსტიტუტს, შემოსავლების (ხელფასი) დაკარგვის რისკებისგან, შრომის უნარის შეზღუდვის (ავადმყოფობა, უბედური შემთხვევა, სიბერე) დროს. ფინანსური წყარო დამსაქმებლების, დასაქმებულების (ზოგჯერ სახელმწიფოს) სადაზღვევო შენატანებია, რომლებსაც განაპირობებს სოლიდარული ურთიერთდახმარების პრინციპი. გამონაკლისს წარმოადგენს სანარმოში, უბედურ შემთხვევასთან დაკავშირებული სადაზღვევო სისტემები, რომლებიც ფინანსდებიან მხოლოდ დამსაქმებულის შენატანების ხარჯზე. სოციალური დაზღვევის არსი მდგომარეობს, შრომითი საქმიანობის ყველა მონაწილეს შორის ეკონომიკური შედეგების სოციალური რისკების გადანაწილებაში, ფინანსური საშუალებების რეზერვირების ხარჯზე, რომლებიც წარმოადგენენ მშრომელებზე დახარჯული თანხების ნაწილს, ანუ როგორც უწოდებენ დროში რეზერვირებული და გადატანილი ხელფასის ნაწილი, რომლის გადახდა ხორციელდება დაზღვევით გათვალისწინებული სიტუაციის დადგომის დროს (სამუშაო ადგილის ან შრომის უნარის დაკარგვის პერიოდები), დახმარების, პენსიის, სამედიცინო და სარეაბილიტაციო მომსახურების ფორმით.

ევროპულ ქვეყნებში სავალდებულო სოციალური დაზღვევის ცალკეული სისტემების დანერგვის მონაცვლეობა იმაში მდგომარეობს, რომ, როგორც წესი, დაზღვევა უპირველესად უბედურ შემთხვევებზე ხდებოდა. შემდეგ - სამედიცინო, საპენსიო დაზღვევა და გაცილებით მოგვიანებით, უმუშევრობაზე. სოციალური დაზღვევის დანერგვის მოცემული თანმიმდევრობის ახსნა ორი ფაქტორის მეშვეობით შეიძლება. პირველი - სადაზღვევო სისტემების ორგანიზების სირთულის სხვადასხვა დონე. მეორე - ამ სისტემების ლიბერალურ პრინციპებზე და საბაზრო ეკონომიკაზე სრული შესაბამისობა.

დიდი ბრიტანეთის სოციალური დაცვის სისტემის დაფინან-

სების სტრუქტურა ორად იყოფა - ეროვნული ჯანდაცვა და ეროვნული სოციალური დაზღვევა. აქედან პირველი ფინანსდება უპირატესად სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, მეორე კი - მენარმეთა და დაქირავებულ მუშათა სანევრო შენატანების ხარჯზე. თითქმის 90%-ით ბიუჯეტიდან დაფინანსებული ჯანდაცვის გარდა, საგადასახადო დაფინანსება დამახასიათებელია სანარმოო უბედური შემთხვევებისთვის და საოჯახო დახმარებისთვის

შტატების უმეტესობაში კანონმდებლობა მენარმეებს პასუხისმგებლობას აკისრებს: სანარმოო პირობებში მშრომელთა დასახიჩრება, განსაზღვრავს რა ანაზღაურების ოდენობას (მოცულობას) და დროებითი შრომისუუნარობის გამო ანაზღაურების ხანგრძლივობას, ან კომპენსაციის ოდენობას დაღუპულის ოჯახისთვის, თუკი უბედურმა შემთხვევამ თამშრომელი სანარმოში (ან იქ მიღებული ტრავმის შედეგად მოგვიანებით) იმსხვერპლა. ანაზღაურების დონე განისაზღვრება ხელფასის ოდენობის პროცენტული თანაფარდობით და 2/3-ზე მეტს არ შეადგენს. ფულადი კომპენსაციის ძირითად ნაწილს იხდიან არა მენარმეები, არამედ კერძო სადაზღვევო კომპანიები, რადგან მენარმეები წინასწარ იზღვევენ თავს მსგავსი შემთხვევებისგან. ზოგიერთ შტატში მენარმეთა გადასახადების ხარჯზე იქმნება სპეციალური ფონდები, საიდანაც შტატის ხელისუფლება დაზარალებულებს და მათ ოჯახებს დაზღვევას უზდის. უკანასკნელ წლებში გაიზარდა საშიშ სანარმოებში დაკავებულ მუშათა რაოდენობა, რომლებიც უბედური შემთხვევისგან თვითდაზღვევას კერძო სადაზღვევო ფირმებში ანიჭებენ უპირატესობას. შტატების უმრავლესობაში ან საერთოდ არ არსებობს პროფესიულ დაავადებებზე მენარმეთა პასუხისმგებლობაზე კანონი, ან დაავადებების ძალზე ვიწრო წრეს მოიცავს.

ევროკავშირის ქვეყნების სანარმოო დაწესებულებებში, სოციალური დაცვის სხვა სახეობებისაგან განსხვავებით, უბედური შემთხვევისაგან დაზღვევის სისტემაში დიდი სხვაობა არ არის. ეს დაკავშირებულია ევროპული ქვეყნებისათვის დამახასიათებელი ამ სადაზღვევო რისკების სახეობების ორგანიზების საერთო პრინციპებთან. გარდა ამისა, ეს განპირობებული

ლია ზოგადად მიღებულ სადაზღვევო პრაქტიკასთან, როდესაც პროფესიული რისკები, როგორც წესი, იფარება მხოლოდ დამსაქმებლის ხარჯზე, რომელსაც, ამ შემთხვევაში, მათ წარმოქმნაზე ეკისრება უფრო დიდი პასუხისმგებლობა, ვიდრე თავად დასაქმებულს. ამგვარად, ევროკავშირის ქვეყნების საწარმოებში, უბედური შემთხვევისაგან დაზღვევის სისტემები, მხოლოდ ცალკეულ დეტალებში განსხვავდება. მათ განეკუთვნება დაფინანსებისა და ორგანიზების თავისებურებები. მაგალითად, თუ გერმანიაში სოციალური დაზღვევის ამ დარგით მხოლოდ პროფკავშირები არის დაკავებული, დიდ ბრიტანეთში ის არის სოციალური დაცვის საერთო სისტემის შემადგენელი ნაწილი და იმართება სახელმწიფო დონეზე. გამოწვევის საერთო პრაქტიკიდან მხოლოდ ჰოლანდია წარმოადგენს, სადაც დაზღვევა უბედური შემთხვევებისა და პროფესიული დაავადებებისაგან, როგორც ასეთი არ არსებობს, და საწარმოო რისკების დაზღვევა სამედიცინო დაზღვევისა და ინვალიდობით დაზღვევის სისტემის ფარგლებში ხორციელდება.

1911 წლის მიღებული იქნა „აქტი სახელმწიფო დაზღვევის შესახებ“, რომელიც სადაზღვევო შენატანებს არ ითვალისწინებდა, 1913 წელს საფრანგეთში მიღებული იქნა კანონი „მუშების პროფესიული დაავადებისა და უბედური შემთხვევისაგან დაზღვევის შესახებ“. სოციალური დაზღვევას უფრო ადრე მიმართავდნენ შვეიციაში, 1907 წელს შემუშავებული კანონით „ინვალიდობის, ავადმყოფობის, სიბერის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ“, 1913 წლიდან 16-დან 67 წლამდე ასაკის ყველა მოქალაქე ვალდებული იყო დაზღვეულიყო, რათა სიბერის ჟამს, ინვალიდობის შემთხვევაში და ავადმყოფობის დროს მატერიალურად უზრუნველყოფილიყო. სადაზღვევო შენატანს იხდიდნენ თვით დაზღვეულები, სადაზღვევო საზოგადოება და სახელმწიფო.

1917 წლიდან საქართველოს სოციალური დაზღვევის მცირედი ჩანასახიც კი გაქრა და დაექვემდებარა რევოლუციის შემდგომი მთავრობის მიერ შემუშავებული სოციალური დაცვის სიტემას. 1921 წლის 15 ოქტომბერს სახალხო კომისართა საბ-

ჭოს მიერ „დაქირავებული შრომის დასაქმებულთა სოციალური დაზღვევის შესახებ“. ფინანსური უზრუნველყოფა ხდებოდა საწარმოთა სავალდებულო შენატანების საფუძველზე. კონკრეტული ნორმების დადგენა სადაზღვევო შემთხვევის დადგომისას სადაზღვევო ანაზღაურების შესახებ დადგენილი იყო სახალხო კომისართა საბჭოს მიერ.

სავალდებულო სოციალური დაზღვევის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობა ეფუძნება საქართველოს კონსტიტუციას. იგი შედგება ამ კანონისაგან, „სავალდებულო სადაზღვევო პენსიების შესახებ“, „დასაქმების შესახებ“, „სავალდებულო სოციალური დაზღვევის სფეროში ინდივიდუალური (პერსონიფიცირებული) აღრიცხვისა და პირადი ანგარიშების შემოღების შესახებ“ საქართველოს კანონებისაგან, სხვა საკანონმდებლო და მათ საფუძველზე მიღებული კანონქვემდებარე აქტებისაგან.

სადაზღვევო ბაზარს რეგულირებას დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური უწევს. მისი მიზანია სახელმწიფო პოლიტიკის გატარება, ბაზრის ფინანსური სტაბილურობის და გადახდისუნარიანობის უზრუნველყოფა, ფინანსური სტაბილურობისათვის ხელშეწყობა და ევროკავშირის სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანა.

სადაზღვევო ბაზრის შესწავლის დროს საყურადღებოა 2010 წლიდან 2015 წლამდე პერიოდი, რადგან კერძო სადაზღვევო კომპანიების მიერ მოზიდული სადაზღვევო პრემიების მოცულობა მერყევი ტენდენციით ხასიათდებოდა. მოზიდული სადაზღვევო პრემიების მოცულობა მაქსიმუმს აღწევს 2012 წელს, მომდევნო ორი წლის განმავლობაში კი იკლებს. 2013-2014 წლებში მოზიდული პრემიების მკვეთრი კლება გამოწვეულია საყოველთაო ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამის ძალაში შესვლით, რამაც გამოიწვია ჯანმრთელობის დაზღვევაში მოზიდული პრემიების კლება. ეს აიხსნება მომხმარებელთა ნაწილის კერძო დაზღვევიდან სახელმწიფო დაზღვევაზე გადასვლით. მიუხედავად ამისა კერძო დაზღვევა მაინც არ კარგავს აქტუალობას და 2015 წელს კვლავ დაფიქსირდა ჯანმრთელობის და-

ზღვევაში მოზიდული პრემიების ზრდა. მიუხედავად იმისა, რომ სადაზღვევო ბაზარი ნელა ვითარდება, სავალდებულო უბედური შემთხვევის დაზღვევის შემოღებამ გამოიწვია დაზღვევის ამ სახეობის პრემიის ზრდა და ეს ტენდენცია გრძელდება. დაზღვევის ამ სახის განვითარებას აუცილებელ წინაპირობად მაღალი მენარმეობრივი სადაზღვევო კულტურის არსებობა სჭირდება.

ცხრილი 1

უბედური შემთხვევის დაზღვევის ბაზრის სტრუქტურა						
წლები	2014	2015	2016	2017	2018	2019 (II კვარტალი)
მოზიდული პრემია	3,362,074.02	4,076,376.47	4,461,128.70	4,993,742.70	5,980,985.88	6,292,471.65

დაზღვევა არის რისკების მართვის კარგი ფინანსური სერვისი, რომელიც საშუალებას გვაძლევს მოულოდნელად დამდგარი შემთხვევების დროს თავიდან ავირიდოთ ფინანსური ხარჯები და ავინაზღაუროთ ზარალი. სადაზღვევო ხელშეკრულება არის კონტრაქტი, რომლის ფარგლებშიც დაზღვეული პირი დაცულია ხარჯების განევისგან ან იღებს ანაზღაურებას ხელშეკრულებაში გათვალისწინებული მოულოდნელი შემთხვევების დადგომის დროს – დამზღვევი არის კომპანია ან პირი, რომელიც დაზღვეულ პირს ჰპირდება ანაზღაურებას.

უბედური შემთხვევის წინასწარ განჭვრეტა თითქმის შეუძლებელია, თუ დაახლოებით წარმოვიდგენთ უბედური შემთხვევის დროს ზარალის მოცულობას, მიეხვედებით, რომ სადაზღვევო პრემიის მოცულობა - ეს თანხა არაფერია იმასთან შედარებით რა მოცულობის ხარჯებიც შეიძლება დადგეს. სადაზღვევო პრემიის ოდენობა დამოკიდებულია დაფარვის თანხაზე, ასევე მიღებულ დაზიანებებზე.

უბედური შემთხვევის პოლისი შედგება რამდენიმე მუხლისაგან: უბედური შემთხვევის დაზღვევის პირობები; ანაზღაურების მიღების წესი; მუდმივი და ნაწილობრივი შრომისუ-

უნარობის შემთხვევაში თანხის წილის დაანგარიშების სქემა; დაზღვევის გამონაკლისები; სანქციის პირობა.

უბედური შემთხვევის დაზღვევის ხელშეკრულებით მზღვე-ველი მოვალეა აუნაზლაუროს დაზღვეულ დასაქმებულ თანამშრომელს შრომითი მოვალეობის შესრულებისას სანარმოო ტრავმით ან ჯანმრთელობისათვის ზიანის მიყენებით ან გარდაცვალების შედეგად გამონვეული ზარალი. დაზღვეულის გარდაცვალების მიზეზით ანაზლაურებაზე პრეტენზიის შემთხვევაში, გარდაცვლილი დაზღვეულის სხეული უნდა იყოს ამოცნობილი. დაზღვეულის გაუჩინარების შემთხვევა არ განიხილება გარდაცვალებად. შეტყობინება უბედური შემთხვევის შესახებ და ინფორმაცია დაზღვეულის დაშავების მოკლე აღწერის შესახებ უნდა მიენოდოს მზღვეველს; გარდაცვალების მიზეზის დამადასტურებელ საბუთებს: სამედიცინო ცნობებს, ანკეტებს, დეკლარაციებს წარმოადგენს დამზღვევი/მოსარგებლე/კანონიერი მემკვიდრე. მას შემდეგ რაც მზღვეველის მიერ აღიარებულ იქნება სადაზღვევო შემთხვევა, სადაზღვევო ანაზლაურების მისაღებად მას კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში უნდა წარედგინოს მემკვიდრეობის უფლების მონმობის ორიგინალი და მემკვიდრის პირადობის მონმობა. მოსარგებლის დაზღვეულზე ადრე გარდაცვალების შემთხვევაში სადაზღვევო ანაზლაურების მიღების უფლება გადაეცემა მოსარგებლის მემკვიდრეებს. სანარმოო ტრავმის შედეგად დაზარალებული თანამშრომლის დაკარგული შრომის უნარის ხარისხი განესაზღვრება პროცენტობით სამედიცინო-სოციალური ექსპერტიზის კომისიის მიერ. შრომის უნარის ხარისხის დაკარგვის პროცენტულ განსაზღვრასთან ერთად, თუ ამის საფუძველი არსებობს, დგინდება ქმედითუნარიანობის შეზღუდვის და ინვალიდობის ჯგუფიც. შესაძლებლობის შეზღუდვის სტატუსის დადგენის შესახებ დასკვნა, ინდივიდუალური მიმართვის საფუძველზე გამოაქვს შესაბამის სამედიცინო დანესებულებას, საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული „შესაძლებლობის შეზღუდვის სტატუსის განსაზღვრის წესის შესახებ“ ინსტრუქციის შესაბამისად. შესაძლებლობის შეზღუდვის სტატუსი დგინდება ქმე-

დობაუნარიანობის ზომიერად, მნიშვნელოვნად და მკვეთრად გამოხატული შეზღუდვის შემთხვევაში. პირის შესაძლებლობის შეზღუდვის სტატუსის დადგენას საფუძვლად უდევს კლინიკურ-ფუნქციონალური, სოციალური, პროფესიულ-შრომითი და ფსიქოლოგიური მონაცემების კომპლექსური შეფასება. მხედველობაში მიიღება დაავადების ხასიათი, ორგანიზმის სისტემების და ორგანოთა ფუნქციურ დარღვევათა ხარისხი, მკურნალობისა და სარეაბილიტაციო ღონისძიებების ეფექტურობა, კლინიკური და შრომითი პროგნოზი, სოციალური ადაპტაციის შესაძლებლობები, პროფესია, შრომის კონკრეტული პირობები და ხასიათი. ქმედობაუნარიანობის და ქმედობაუნარიანობის შეზღუდვის ძირითადი კატეგორიები დგინდება საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა N 1/6 „შესაძლებლობის შეზღუდვის სტატუსის განსაზღვრის წესის შესახებ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე“. მზღვეველი უფლებამოსილია არ აუნაზღაუროს დაზღვეულს ან მისი გარდაცვალების შემთხვევაში მოსარგებლეს (კანონიერ წარმომადგენელს, მეურვეს, მემკვიდრეს) შესაბამისი სადაზღვევო თანხა თუ უბედური შემთხვევა, რომელმაც განაპირობა დაზღვეულის გარდაცვალება და/ან მუდმივი შრომისუუნარობა, წარმოადგენს გარემოებათა უშუალო ან არაპირდაპირ შედეგს ან უშუალოდ ან არაპირდაპირი გზით განპირობებულია გამონაკლისის გარემოებებით. მაგ: დაზღვეულის მიერ ჩადენილი თვითმკვლელობა; ფსიქიკური დაავადება; დაზღვეულის მიერ ნარკოტიკების ან ალკოჰოლური სასმელების მიღება; დაზღვეულის მიერ ნებისმიერი სახის მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩადენა; რადიაციული დასხივება, რადიოაქტიური დაბინძურება, სამხედრო ბირთვული ან ბიოლოგიური მასალების ზემოქმედება. ომი, საბოტაჟი, ტერორისტული აქტი, შეიარაღებული კონფლიქტი; დაზღვევის ძალაში შესვლამდე მომხდარი უბედური შემთხვევა და ა.შ.; წინამდებარე ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ნებისმიერი პირობის მიუხედავად, მზღვეველი არ არის პასუხისმგებელი უზრუნველყოფის სადაზღვევო დაფარვა, აწარმოოს ნებისმიერი სახის გადახდა ან უზრუნვე-

ლყოს რაიმე სახის მომსახურების თუ სარგებლის მიწოდება დამზღვევის ან ნებისმიერი სხვა მხარისათვის, თუკი ამგვარი ქმედება და/ან დამზღვევის ან ნებისმიერი სხვა მხარის საქმიანობა ან მოქმედება არღვევს მზღვეველზე გავრცელებად შესაბამის სანქციებს ვაჭრობის და ეკონომიკურ სფეროში, ფინანსურ ემბარგოებს, კანონებს და რეგულაციებს. შესაბამისი სანქციებია: ადგილობრივი სანქციები; ევროკავშირის სანქციები; გაერთიანებული ერების სანქციები; შეერთებული შტატების სანქციები.

დაზღვევის სახეობებისა და პირობების შესახებ მნიშვნელოვანია, საზოგადოებისათვის სწორი და დროული ინფორმაციის მიწოდება და მოსახლეობის ინფორმირების დონის ამაღლება. სახელმწიფომ და მზღვეველთა კავშირებმა აუცილებელია აამაღლონ კონტროლი სადაზღვევო კომპანიების საქმიანობაზე: კლიენტების წინაშე მათი ვალდებულებების შესრულების მხრივ, რათა თავიდან აცილებულ იქნას სადაზღვევო თაღლითობა. ხოლო თავის მხრივ სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებმა უფრო მეტი ყურადღება უნდა მიაქციონ მოსახლეობის სადაზღვევო კულტურის განვითარებას. მოსახლეობა უნდა იყოს გათვითცნობიერებული, რათა მოახდინოს საკუთარი მომავლის პროგნოზირება;

სავალდებულო უბედური შემთხვევის დაზღვევის შემოღებით კერძო დაზღვევის სისტემა დადებით გავლენას ახდენს არაფორმალურ სექტორში დასაქმებულთა, ან საერთოდ დაზღვევის გარეშე დარჩენილთა მოცვის თვალსაზრისითაც. დამსაქმებელი ვალდებულია დააზღვიოს ყველა მისი თანამშრომელი და უზრუნველყოს იმ რისკის დადგომა რაც შეძლოა მოყვეს სამეწარმეო სამუშაოს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ირემაშვილი ქ. ჯანმრთელობის დაზღვევა, როგორც დასაქმებულის ჯანმრთელობის დაცვის ერთ-ერთი მექანიზმი, შრომის სამართალი (სტატიათა კრებული)გამომცემლობა “მერიდიანი”, 2011;
2. <http://www.lari.ge/menu/30-ra-aris-dazghveva/14-ra-aris->

dazghveva.html;

3. Jerry/Richmond, Understanding Insurance Law, Fourth Edition, 2007, p. 1015.

4. საქართველოს კანონი სავალდებულო სოციალური დაზღვევის შესახებ -<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/12610?publication=4>;

5. <http://bpi.ge/qartuli-sadazghvevo-bazari-jer-kidev-ganvita-rebis-sawyiss-etapzea/>;

6. საშიშ საწარმოო ობიექტებზე უბედური შემთხვევის გარეშე მომხდარი ავარიების ტექნიკური გამოკვლევისა და აღრიცხვის შესახებ ბრძანება №21 2003 წლის 17 ივლისი;

7. სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური-<http://insurance.gov.ge/Statistics.aspx->

REFERENCES

1. Iremashvili Health Insurance as One of the Mechanisms for Employee Health Protection, Labor Law (Collection of Articles) Publishing House “Meridian 2011”;

2. <http://www.lari.ge/menu/30-ra-aris-dazghveva/14-ra-aris-dazghveva.html>;

3. Jerry / Richmond, Understanding Insurance Law, Fourth Edition, 2007, p. 1015.

4. Law of Georgia on Compulsory Social Insurance - <http://www.matsne.gov.ge/document/viets/12610?Public=4>;

5. [Http://bp.ge/carticle-controller-bazaar-from-current-events-initial-is/](http://bp.ge/carticle-controller-bazaar-from-current-events-initial-is/);

6. Order No. 21 of July 17, 2003 on Technical Investigation and Accounting of Accidents at Dangerous Industrial Premises;

7. State Insurance Supervision Service of Georgia - <http://insurance.co.uk/Statistics.asp>.

THE ROLE OF COMPULSORY ACCIDENT INSURANCE IN BUSINESS

Levan Grigalashvili

Doctor of Economic Sciences,
Professor of GTU

Shorena Miminoshvili

PhD Student of GTUP

RESUME

The development of the accident insurance market has become an indispensable product based on the market rhythm of life.

Regulation of state authorities, insurance industry and business activities in the field of accident and related economic-organizational relationships are important factors for the development of insurance business as well as for the population of the country, as a sense of security and financial guarantee. Representatives of business associations and insurance companies have expressed their readiness in this regard, as a result of which the employer insures the persons employed during heavy, harmful and dangerous jobs at their own expense;

Moreover, it is important to provide accurate and timely information on the types and conditions of insurance and to raise the level of public awareness. State and insurer unions need to increase control over insurance companies' performance of their obligations to clients in order to avoid insurance fraud. On the other hand, public authorities should pay more attention to the development of the insurance culture of the population. The population must be well-versed in order to predict their own future;

Key words: compulsory insurance, accident, employed, insurance business.